

*Un jurat format per Muriel Villanueva, Paula Jarrín, Pep Molist,
Toni Iturbe i Lluís Prats va atorgar el 53è Premi Josep M. Folch i Torres
de novella per a nois i noies a aquesta obra,
durant la Nit de Santa Llúcia, l'11 de desembre de 2015.*

Primera edició: març del 2016

Disseny: La Galera

Maquetació: Marquès SL

Edició: David Monserrat

Direcció editorial: Iolanda Batallé Prats

© 2016 Francesc Puigpelat, del text

© 2016 Ona Causa de les il·lustracions

© 2016 La Galera, SAU Editorial, per l'edició en llengua catalana

Grup Catedral

Josep Pla, 95

08019 Barcelona

www.lagalera.cat lagalera@lagaleraeditorial.com

facebook.com/editoriallagalera / twitter.com/editorialgalera

Imprès a Limpergraf.

Mogoda, 29-31 Polig. Ind. Can Salvatella.

08210 Barberà del Vallès

Dipòsit legal: B-1.670-2016

Imprès a la UE

ISBN: 978-84-246-5784-0

Qualsevol mena de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra resta rigorosament prohibida i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei. L'editor faculta el CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) perquè n'autoritzi la fotocòpia o l'escaneig d'algun fragment a les persones que hi estiguin interessades.

LA NENA QUE ES VA CONVERTIR EN MÒBIL

FRANCESC PUIGPELAT

Premi Josep M. Folch i Torres 2015

laGalera

UN POBLET A L'ÀFRICA

Em dic Mukele i vaig néixer fa dotze anys en un poblet de l'Àfrica, un poblet tan petit que no té ni nom. En diem Waku, que, en llengua swahili, significa precisament això: 'poblet'.

És un d'aquells típics llogarrets que surten sovint en els reportatges sobre animals que fan per televisió, i que estan formats per cabanes de fusta amb sostres de palla.

Algun lector podria pensar: «I què en sap, una nena africana, dels reportatges que fan a la tele?». Resposta: sé el mateix que una nena europea, perquè en algunes d'aquestes cabanes hi ha aparells de televisió on les nenes africanes veiem reportatges sobre poblets africans.

Queda clar? La vida a l'Àfrica ja no és com abans. Els poblets han canviat molt i comencen a assem-

blar-se als pobles de qualsevol altre indret del món. Per exemple: on creieu que vaig veure per primera vegada un lleó? Penseu que em vaig creuar amb un lleó tornant del riu? O passejant per la sabana? O caçant amb llances i fletxes? No: el vaig veure per primera vegada a la tele, com qualsevol nena normal i corrent.

I, com qualsevol nena normal i corrent, tinc el meu telèfon mòbil. Antiquat, és clar. La carcassa està abonyegada, el disseny és vell i ni tan sols té pantalla tàctil. Té el teclat rovellat i li falta la tecla del número 2.

De vegades, un turista l'observa i em pregunta:

—Què va passar, amb la tecla del 2?

I li responc:

—Seria llarg d'explicar. Un dia, Amwilu, el bruixot del poblet, es va enfadar amb mi i em va convertir en telèfon mòbil. La meva ànima va estar un any ficada dins d'aquest mòbil. I, dins d'aquest mòbil, vaig viatjar fins a Nova York i...

El turista somriu, em talla i se'n va.

No em creu.

Però és veritat que Amwilu em va convertir en mòbil, perquè a l'Àfrica hi ha bruixots molt poderosos que converteixen la gent, no només en mòbils, sinó

La nena que es va convertir en mòbil

en hienes, ratolins o mussols. A l'Àfrica encara hi ha la màgia.

I, per demostrar-ho, us explicaré la meva història.

El meu pare es diu Amongo i és pastor, com ho van ser el meu avi, el meu besavi, el meu rebesavi i així successivament fins a l'època remota en què es va fundar el poblet. Té un ramat d'un centenar de zebús. El zebú és una mena de vaca amb les banyes molt tortes, que es passa el dia pasturant i dormint.

Per això, el meu pare s'avorria molt a la sabana cuidant-se dels zebús. Fins que, un dia, un turista li va ensenyar un parell de jocs del solitari i li va regalar una baralla de pòquer. Des de llavors, es va fer tot un expert i fins s'emocionava jugant. De vegades, quan anava a portar-li un encàrrec de la mare, el trobava sota l'ombra d'un baobab parlant sol. Era curiós: es referia al 9 de diamants, a l'as de piques o a la J de trèvols com si fossin éssers humans.

El meu pare és fort, simpàtic i divertit. Però tam-

La nena que es va convertir en mòbil

bé molt supersticiós. Com que tenia por de posar-se malalt o que un *kabulu* (una mena de dimoni) se l'emportés a la nit, sempre feia regals a l'Amwilu, el bruixot, i li feia consultes.

En canvi, la meva mare, la Bawani, no suportava l'Amwilu. L'acusava de ser un curandero entabanaador i barrut. Això causava divergències importants a la meva família: quan tenien mal de cap, el meu pare dormia amb un ratpenat dissecat sota el coixí, mentre que ma mare es prenia un Gelocatil. Era divertit escoltar les seves discussions sobre quin remei era més eficaç. La Bawani és pagesa i conrea una petita plantació de cafè, com abans ho havien fet la meva àvia i la meva besàvia, però no la meva rebesàvia. En temps tan remots, els europeus encara no havien portat a Waku llavors de cafè.

De vegades, el pare deia:

—Algun dia, Mukele, tu també conrearàs cafè.

Però la mare responia:

—No segueixis l'estrella d'un altre.

Es tracta d'un refrany swahili, que vol dir que cadascú ha de triar lliurement el seu destí. La meva mare tenia molta tendència a parlar amb refranys. Per exemple, quan m'enxampava en alguna entre-maliadura, em renyava:

—Mukele: no pots amagar el fum si encens el foc.

I a mi m'agradava: sempre és millor un refrany que un càstig, oi?

La meva família la completen dos germans grans i tres germanes petites. Avís: no us cregueu el mite que les famílies nombroses són meravelloses. Són un pal. I més a Waku, quan els seus vuit membres han de dormir en una cabana de fusta de planta rodona i cinc metres de diàmetre. Us imagineu les trepitjades, els pets, els cops de colze i altres inconvenients?

Els meus germans grans sempre em gastaven bromes pesades: em ficaven un escarabat gegant a les sabates, o un llangardaix groc al llit, o em tacaven els vestits amb fems de zebú. Pel que fa a les meves germanes petites, sempre demanaven ajuda i em donaven la llauna. I no tenia cap racó on estar sola!

Fa quatre anys, els nens de Waku vam començar a estudiar. Va venir un mestre de la capital, anomenat Lauru, i va portar alguns llibres i un ordinador de l'any de la picor. L'escola es va instal·lar en una cabana buida. En Lauru es va passar uns dies fabricant pupitres i cadires amb caixes trencades i fustots vells. Era un bon mestre, però crec que el vam fer parar boig. En total, tenia gairebé cinquanta alumnes entre els sis i els setze anys, impossibles de controlar.

La nena que es va convertir en mòbil

Però vam avançar en algunes coses. Jo vaig aprendre l'abecedari i a escriure en swahili. També vaig aprendre anglès, molt útil per als jocs que portava incorporats el vell ordinador de l'aula.

Les quatre regles de les matemàtiques em van semblar fàcils. En Lauru era un mestre que intentava demostrar la utilitat del que estudiàvem. Per exemple, un dia ens va dir:

—Sabeu quina altura té el Kilimanjaro?

La major part dels nens coneixen el Kilimanjaro, la gran muntanya nevada al mig de la sabana, de veure-la en reportatges a la televisió. Però jo no: la veig des de la porta de la meva cabana, cada matí, després de llevar-me.

—Té 5.895 metres —va afegir en Lauru.

—I això quant és, en cocos? —vaig preguntar.

El coco és la unitat de mesura que utilitzem a Waku. Es tracta de la longitud d'un Coco Sagrat que té a la seva cabana el bruixot Amwilu; a l'interior hi habita l'esperit d'Elegua, el fundador del poblet.

—El coco té 13 centímetres, és a dir 0,13 metres —va dir en Luaru—. Quant mesura el Kilimanjaro, amb cocos?

Vaig fer de seguit l'operació: serien 45.346 cocos. Vaig intentar imaginar-me 45.346 cocos, un damunt

de l'altre, sense caure, i em va agafar un atac de riure. Aquell dia em vaig adonar que comprendre les matemàtiques seria divertit.

També vam aprendre geografia. Fins a aquell moment, només coneixia els noms dels nostres dos poblets veïns: els dèiem Waku Wengine ('l'Altre Poblet') i Waku Wengine Wengine ('l'Altre Altre Poblet'). Més enllà, tot era llunyà i misteriós. En Lauru ens va ensenyar un mapa de Tanzània i vaig descobrir que la capital del meu país es diu Dodoma i que Dar es Salaam n'és la ciutat més gran, a la costa.

En Lauru ens va portar un mapamundi multicolor, on vaig veure per primera vegada el perfil d'Àfrica i vaig descobrir on eren Europa, Àsia i Amèrica. I em vaig assabentar que la terra era rodona!

El meu germà Kuni ho va dir al bruixot Amwilu, que va replicar:

—Rodona? Bajanades de blancs!

En un viatge, en Lauru va portar un vell televisor des de Dodoma. Ens entretenia moltes estones amb programes divulgatius. Va ser així com vaig veure per primera vegada aquests reportatges d'animals en què surten lleons i els típics poblets africans com Waku. I va ser també llavors quan vaig descobrir París, Londres i Roma. Londres m'ho vaig aprendre de

La nena que es va convertir en mòbil

seguida: era on hi havia la Torre de Londres. En canvi, no aconseguia retenir si la torre Eiffel era a Roma i el Coliseu a París, o a l'inrevés.

Però la ciutat que més m'agradava a la tele era Nova York. Admirava els seus gratacels, les seves botigues, els seus ponts i la seva Estàtua de la Llibertat. I em sorprenia que existís el Central Park al mig de Manhattan, cobert d'arbres. Per a què volien tants arbres a la seva ciutat, els americans, si a l'Àfrica en sobren?

L'electricitat per a la tele i l'ordinador la produïa un petit generador que funcionava amb benzina, perquè els pals de la llum no arribaven fins a Waku. A més de l'escola, tenia electricitat la casa d'en Mwonon, el cap, que disposava d'un segon televisor, endolls i tres bombetes halògenes. La resta de les cases s'il·luminaven amb espelmes i els mateixos focs on es cuinava, i que omplien de fum les cabanes.

Waku era un poblet minúscul que ni tan sols sortia al mapa, però, com que era a prop del Kilimanjaro, sovint rebia visites d'estrangers. N'hi havia de dues classes: turistes i *ongos*.

Els turistes eren els més abundants. Portaven roba caqui, botes de muntanya, telèfons mòbils, tauletes, enormes càmeres fotogràfiques i farmacioles amb

antídots contra les picades de serps i taràntules. Intentaven caure simpàtics i, amb una mica de sort, si els donaves conversa, al final et deixaven anar un bitllet d'un dòlar: al canvi, 1.604 xílings tanzans. Una fortuna. La meva mare, en canvi, preferia una capsa de Gelocatil.

L'altra classe eren els de les ONG, als quals anomenàvem, per abreujar, els *ongos*. Es diferenciaven poc dels turistes, llevat que solien portar més coses per regalar, en general inútils, com samarretes d'equips de futbol, raquetes de tennis, gramàtiques de l'anglès o del francès i mosquiteres.

En Mwono sempre els deia:

—A Waku no hi ha mosquits.

Però els *ongos*, tossuts com mules amb les seves mosquiteres. Encara que, al final, no ens van anar malament: en vam fer una xarxa per jugar a tennis al mig de la sabana i una porteria de futbol.

—La propera vegada demaneu que portin pilotes de la Champions —va comentar en Mwono.

Turistes i *ongos* es passejaven per Waku, ens preguntaven coses i exclamaven que el poblet els agradava molt i segur que s'hi vivia molt bé, lluny de l'estrès del món modern. Deixaven anar bonics discursos i se n'anaven de seguida per agafar l'avió.

Francesc Puigpelat

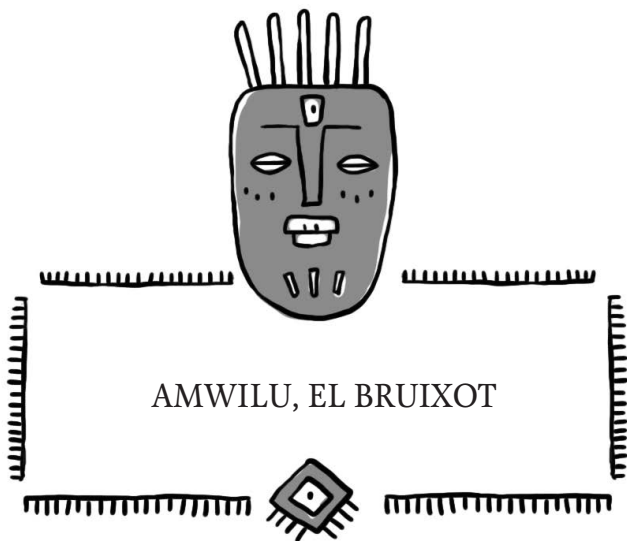

Un dia, quan un grup d'ongos marxava, la mare va comentar:

—La pluja mulla les taques del lleopard, però no les esborra.

I em vaig quedar una bona estona pensant en el significat d'aquest estrany refrany.

AMWILU, EL BRUIXOT

Perquè entengueu la meua història, us cal conèixer el seu segon protagonista: l'Amwilu. Era el bruixot del poblet, com ho van ser el seu pare, el seu avi, el seu besavi i el seu rebesavi, i així successivament fins a l'època remota en què es va fundar el poblet.

Era alt, prim i caminava recolzant-se en un gaia-to culminat amb una calavera de mico. Estava molt orgullós dels seus avantpassats, del seu poder i de la seva posició a Waku. Era la persona més important del poblet després d'en Mwono, el cap. A la seva cabana retia culte al Coco d'Elegua, oficiava les oracions als déus i endevinava el futur.

Però no en tenia prou. Havia perdut poders en relació amb els seus ancestres, i algunes persones de Waku, influïdes pel saber, la medicina i els invents dels blancs, havien deixat de creure en ell.

Per això, a l'Amwilu, el caràcter se li va tornar agre. Sempre estava de mal humor i, el que és pitjor, quan podia fer alguna cosa per fastiguejar algú, no ho dubtava.

Per exemple, fa tres anys, en plena sequera, l'Amwilu va dir a la mare:

—Si vols, puc ballar la dansa de la pluja.

I la mare li va respondre:

—Prefereixo veure la previsió del temps d'en Joseph Kibulu a la tele.

L'Amwilu es va enfadar molt. Aquella mateixa nit, va ballar la dansa de la pluja, però en la versió més destructiva. I les dues nits següents, igual. Tot el poblet sentia el ritme dels tam-tam, les seves imprecacions i les seves súpliques a Fiuyu, el Gran Esperit de les Tempestes. Al tercer dia, hi va haver una pedregada molt forta que va destruir part de la collita de cafè de la mare.

Va ser un moment dolç per al bruixot: gairebé tot el poblet va creure en la venjança de l'Amwilu i tots el miraven amb respecte i amb por.

Però la mare va comentar, despectiva:

—També ho va predir en Joseph Kibulu.

L'Amwilu passava estones amb la màgia negra, que és la més perillosa i la que suscitava més por i més

La nena que es va convertir en mòbil

comentaris en veu baixa. Tenia un ajudant: l'Amu, el seu mico. Era un ximpanzé gris, lletgíssim, que reia amb estrèpit, grimpava amb bots colossals entre les cabanes i pujava als arbres amb una agilitat increïble. Portava un collaret amb dents i cabells de l'Amwilu al coll. D'aquesta manera, el bruixot deixava clar a tothom que el mico era de la seva propietat.

Sovint, vèiem l'Amu i l'Amwilu xiuxiuejar a la seva cabana, i no era estrany, perquè l'Amwilu afirmava conèixer la llengua dels ximpanzés.

Sí, sí: els micos parlen. Això ho sap tothom, a l'Àfrica. No només això: els africans sospitem que, en realitat, els micos són molt més llestos del que semblen, però no ho volen demostrar perquè, si ho fessin, els humans els obligaríem a treballar. En el cas de l'Amu és probable, perquè era el mico més dropo que he vist a la vida: es passava dies sencers endormiscat al sostre de la cabana del seu amo.

Podria explicar molts exemples de la màgia negra de l'Amwilu, però em limitaré a un conjur, perquè va fer molt de soroll i s'assembla al que vaig patir jo més tard, quan em va convertir en mòbil.

En Tubaru era un vell del poble que es distingia pel seu bon humor. Sempre reia. Un dia, va tenir una idea per a una broma pesada: va untar amb petroli la

cua de l'Amu mentre dormia i li va calar foc. L'Amu va saltar i xisclar fins que l'Amwilu va aconseguir apagar el foc amb pols i fang. L'Amwilu va curar el simi i se'ls va veure parlar molta estona en l'estranya llengua dels ximpanzés.

Aquella nit, l'Amwilu va anar a casa d'en Tubaru i li va dir, molt seriós:

—Em venjaré.

Dos dies més tard, en Tubaru va desaparèixer sense deixar rastre. I una hiena va començar a rondar pel poblet. Ja sabeu: les hienes sempre riuen, com reia en Tubaru. Mai no hi havia hagut hienes a Waku, i menys tan estranyes com aquella: s'acostava a l'Amu mentre dormia les seves llarguíssimes migdiades, el llepava i li espantava les mosques. Era molt estrany. I aviat van començar les murmuracions:

—L'Amwilu ha convertit en Tubaru en una hiena.

—Ara, en Tubaru se'n penedeix i cuida l'Amu.

—Però l'Amu és dolent: no li fa cas.

—I l'Amwilu tampoc.

Els fills d'en Tubaru van estar molt de temps parlant amb l'Amwilu i demanant-li perdó en nom del seu pare. El bruixot va trigar un any a estovar-se. I, un bon dia, la hiena va marxar i en Tubaru va aparèixer altre cop, a la porta de la seva cabana. Els seus

La nena que es va convertir en mòbil

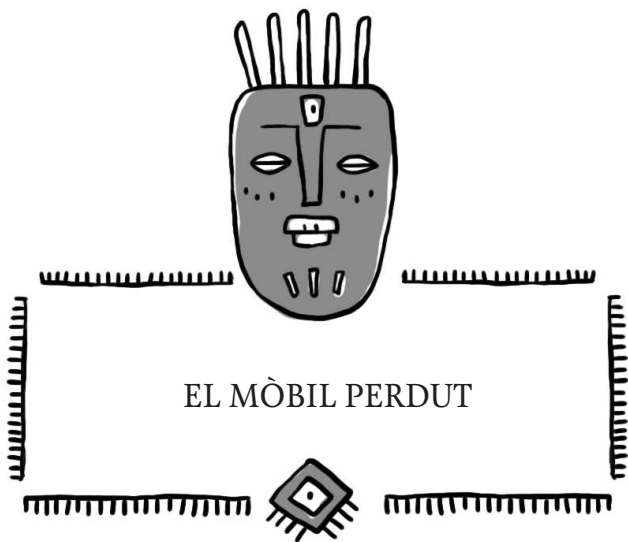

fills li van preguntar on havia estat, però no va ser capaç de recordar res.

I no només això. Els fills havien heretat el seu sentit de l'humor i li van fer moltes bromes de benvinguda. De seguida es van adonar que passava alguna cosa estranya: en Tubaru tenia la boca rígida. Era incapaç de riure. S'esforçava, però no podia. Era com si tingués els llavis collats amb agulles.

Ja ho veieu: fer enfadar l'Amwilu era molt perillós.

EL MÒBIL PERDUT

Ja us ho he explicat tot sobre mi i sobre el bruixot Amwilu. Només em queda explicar l'assumpte del mòbil.

A Waku coneixíem els telèfons mòbils, encara que només n'hi havia un: el tenia l'Obebe, el fill del cap. Era molt útil en època de tempestes. Abans, quan plovia a bots i barrals al Kilimanjaro i el riu baixava crescut, els poblets veïns ens avisaven amb tam-tam. Hi havia un codi ben establert, de segles d'antiguitat.

Quan l'Obebe va estrenar el seu mòbil, es van acabar els tam-tam. Trucava al cap d'un poblet i deia a en Mwonono:

—El riu ve fort. Dos metres de profunditat.

A part d'això, l'Obebe l'utilitzava sobretot per als jocs. A mi me'l deixava sovint, de manera que sabia com funcionava.

La nena que es va convertir en mòbil

Els turistes i els *ongos* també portaven mòbils. I, com era inevitable, un dia en van perdre un.

A la sortida de Waku hi ha un turó on els turistes acostumen a anar a veure la posta de sol al Kilimanjaro. Un dia, passejant, em vaig trobar un mòbil perdut que jeia entre unes males herbes. El vaig agafar.

—Quina sort! —vaig exclamar.

El vaig posar en marxa i va funcionar. Tenia poca bateria, però prou per jugar una estona. Vaig revisar els jocs: em van agradar. Després em vaig entretenir amb les alarmes: m'encanten els sorolls estrofaris que incorporen. Llavors vaig veure que s'acostava l'Ebulu, el meu germà gran, i vaig decidir desaparèixer, perquè era capaç de robar-me el tresor. Vaig córrer turó avall i vaig enfilat el camí que duu a Waku Wengine, el poblet veí.

Em vaig internar en un bosquet de baobabs. Volia estirar-me a la seva ombra a jugar, però la mala fortuna va voler que, en aquell moment, l'Amu, el ximpanzé de l'Amwilu, estigués enfilat a la part alta de les branques d'un enorme baobab.

El bruixot donava instruccions al mico:

—Agrrrr. Agh. Ffui. Boogu.

Que, en la llengua dels ximpanzés, podria significar, per exemple:

—Agafa aquesta fulla a la teva dreta.

L'Amu i l'Amwilu estaven tan concentrats en la feina que no em van sentir arribar. La temptació era tan grossa que no vaig poder evitar-la. Vaig posar el volum del mòbil al màxim i vaig triar el to de les campanes.

El vaig activar.

Dong, dong, dong!

Si sabéssiu com ressonen les campanes en el silenci de la sabana!

L'Amu va patir un ensurt terrible. Va deixar anar la branca del baobab, va oscil·lar i va semblar quedar uns instants suspès en l'aire. Després va caure com una fruita madura. Xaf!

L'Amwilu va córrer cap al seu ximpanzé. El va ajudar a incorporar-se. L'Amu es queixava d'un braç i d'una costella. I l'Amwilu l'abraçava. Era una escena tan ridícula entre un home i un mico, que no vaig poder evitar la temptació d'immortalitzar-la fent-ne una foto.

Va ser el meu segon error i el definitiu, perquè l'Amwilu no suportava que ningú li fes fotos. Ho havia prohibit tant als turistes com als *ongos*, que sempre li havien respectat el caprici. L'Amwilu estava convençut que, qui li fes una foto, es quedaria amb

un tros de la seva ànima, i la seva ànima era només seva.

L'Amwilu va sentir el clic de la càmera del mòbil i es va tombar cap a mi. Es va empenyar i el seu rostre es va tornar més negre. (Aclareixo aquest punt. Quan els blancs s'enfaden, es posen vermells. Els negres, quan ens enfadem, ens posem encara més negres.)

El bruixot es va aixecar i em va amenaçar amb el seu llarg gaiato, culminat amb la calavera de mico:

—Maleïda nena estúpida! Has espantat l'Amu.

Estava terroritzada i no vaig respondre. L'Amwilu es va acostar i em va veure el mòbil a les mans.

—I, a sobre, amb aquest diabòlic invent dels blancs! Jo vaig murmurar:

—Perdó, Amwilu. És un mòbil...

L'Amwilu me'l va arrencar de les mans i el va mirar amb fàstic, més o menys com els *ongos* miren els escurçons.

—T'agraden els mòbils, nena?

—Sí, Amwilu. Són...

Em va tallar d'un gest, va arquejar les celles i es va posar un dit a la templa. El bruixot acabava de tenir una idea i això em feia mala espina.

—De debò que t'agraden? —va insistir l'Amwilu, en un to sobtadament amable.

—Sí.

—Doncs ara t'assabentaràs del que és un mòbil.

I va amollar una riallada diabòlica. L'Amu, estirat encara sobre l'herba, li va fer el cor, com si hagués entès les seves intencions.

L'Amwilu va fer un conjur incompreensible i espantós, va aixecar el seu bàcul cap al cel i un petit núvol negre va tapar uns instants el sol. El bruixot va cridar:

—Aknuwengo! Aknuwengo!

El nuvolet va emetre un llampec. Un llampec petitó, com de joguina, però que va arribar a les meves orelles com un tro fortíssim, molt més fort que les bombes de les pel·lícules, com si alguna cosa s'hagués trencat en el firmament. La terra va tremolar.

Vaig notar una calor intensíssima al clatell. Em cremava. Em fonia. L'Amwilu i l'Amu reien tant com podien.

Vaig estirar el braç cap a ells per demanar ajuda. Vaig veure el meu braç. I com, de cop i volta, s'incendiava i cremava. I no en quedava res.

Llavors em vaig desmaiar.

